

Het nieuwe kabinet verzeilde al onmiddellijk in een scherp conflict met de opperbevelhebber. In mei had deze de reeds bestaande twijfel aan zijn neutrale instelling versterkt toen hij in een gesprek met de minister van oorlog, jhr. mr. B. C. de Jonge, de latere gouverneur-generaal van Nederlands-Indië, gewapende weerstand tegen Duitsland 'doelloos' genoemd had; de militaire gevolgen van een oorlog met dat land had hij aangeduid als 'voor ons belangrijk ongunstiger dan die bij een oorlog met de Entente': Frankrijk, Engeland, de Verenigde Staten en Italië.¹ De ministerraad had hem op voorstel van jhr. de Jonge willen ontslaan, maar koningin Wilhelmina – wij komen hier in het volgend deel op terug – had geweigerd haar handtekening te zetten onder het desbetreffend koninklijk besluit. Snijders was gebleven. Het nieuwe kabinet wijzigde zijn positie door hem, in plaats van onder de ministerraad als geheel, onder de ministers van oorlog en marine te plaatsen, hetgeen een strakker toezicht betekende. Snijders protesteerde op 26 september 1918, zonder succes overigens². Precies een maand later, 26 oktober, brak onder de infanteristen die in de Harskamp gelegerd waren, oproer uit. De regering had, om op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn (vlak langs de zuidgrens werden de Duitse troepen in België teruggedrongen), de tijdelijke verloven ingetrokken. Dat was de druppel die de emmer deed overlopen.

Goed was de geest in het leger slechts in de begintijd geweest, 'diefstal, vervalsing van verlofpassen, simuleren, vernielzucht, verzuimen ten opzichte van de militaire groet, smokkelen, ongeoorloofde afwezigheid' waren spoedig veelvuldig voorgekomen.³ De lediggang had van het moreel niet veel overgelaten, ook het gezag van het kader was aangetast. In de Harskamp werden, toen men die nieuwe teleurstelling te verwerken kreeg, barakken in brand gestoken, de officieren werden met scherp op de vlucht gejaagd. 'De legerleiding was niet langer opgewassen tegen de mobilisatiemoedheid der troepen. Een totale janboel was ontstaan.'⁴ Op 1 november besloot de ministerraad tot het instellen van een commissie van onderzoek. Jhr. de Jonge, niet langer minister, zou als voorzitter optreden. Snijders stooft op en eiste onmiddellijk intrekking van dat besluit; bleef het gehandhaafd, dan zou hij aftreden. Het ministerie hield hem aan zijn woord en verleende hem op 6 november eervol ontslag omdat hij, aldus de minister van oorlog in de Tweede Kamer, 'trots al zijn voortreffelijke eigenschappen

¹ Snijders: 'Nota over de militaire toestand van Nederland', p. 2. *Bescheiden buitenl. politiek 1917-1919 I*, p. 536. ² Gribling: *Aalberse*, p. 312. ³ Snijders: 'De Nederlandse landmacht' in *Gedenksboek 1898-1923*, p. 225. ⁴ Ritter: *De donkere poort*, dl. II, p. 404.